

УДК 37.011.3-051:17.022.1

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.74-1.28>**А. В. Федорович**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ЕТИКА ПЕДАГОГА ЯК ЗМІСТОВА ОСНОВА ЙОГО МОРАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У статті зосереджено увагу на трактуванні педагогічної етики як основи моральної компетентності педагогічного працівника; акцентовано на важливості дотримання педагогом моралі на особистісному та професійному рівнях; з'ясовано значущість узгодження поведінки педагога з правилами етики та освітніми завданнями; розкрито принципи педагогічної етики, що регулюють освітню діяльність фахівця.

Основним вихідним положенням педагогічної моралі є принцип «твори добро», який передбачає спрямування праці педагога: на розвиток особистості вихованця; на виконання ним професійної місії з любов'ю та повагою до життя та гідності кожного учасника освітнього процесу; на дотримання принципів загальнолюдської та педагогічної моралі (гуманізму, оптимізму, індивідуальної відповідальності, справедливості, законності, доцільності, незалежності, естетичної привабливості та ін.), відданість обов'язкам та ін.

Підкреслено, що моральна компетентність є показником і одночасно результатом професійної та особистісної готовності педагога до роботи, оскільки виконання будь-якого освітнього завдання має етичне підґрунтя та гуманний зміст. Вона виявляється через здатність регулювати власні дії, що закріплюються у звичках, традиціях, принципах життя, професійних відносинах, діяльності, психічних станах, вчинках. Компонентами етичної компетентності є такі здатності фахівця: усвідомлення гуманістичних цінностей та принципів педагогічної етики; розуміння морального змісту педагогічної професії; уміння розуміти почуття та потреби інших; реалізація етично адекватного спілкування з учасниками освітнього процесу. Взаємодія учасників освітнього процесу передбачає обов'язкове дотримання норм моралі, усвідомлення моральної відповідальності, що має бути спільним та загальноприйнятним для всієї педагогічної спільноти через виконання етичних вимог, правил і принципів.

Доведено, що педагогічна етика є змістовою основою моральної компетентності педагогічного фахівця, котра пояснює особливості, зміст, принципи та функції педагогічної моралі, характер етичної взаємодії в освітньому середовищі. Педагогічний етикет є регулятором стосунків із дітьми, батьками, колегами.

Ключові слова: моральна спрямованість особистості, принципи моралі, етика педагога, моральна компетентність педагога, компоненти педагогічної моралі.

Постановка проблеми. Вимоги до сучасного педагога постійно зростають. Насамперед це стосується його професіоналізму, компетентності, майстерності, загальної світоглядної культури. Незалежно від того, в якому закладі освіти він працює, його моральний обов'язок передбачає гідне виконання власного призначення. Адже педагог – «довірена особа» суспільства, котра разом з батьками несе відповідальність за соціальну зрілість вихованця. Він розв'язує важливе завдання: забезпечує сприятливі умови для гармонійного розвитку найбільшого суспільного багатства – Особистості (її інтелектуальних, духовних, фізичних, емоційних можливостей).

Серед компетентностей, якими має володіти педагогічний працівник, важливою є моральна – «спроможність і потреба жити за традиційними моральними нормами» [6]. Вона є фундаментом, що визначає його скерованість, готовність діяти етично, утверджуючи ідеали добра, справедливості, честі, милосердя, любові. Саме на цих засадах міжособистісні, групові й соціальні взаємини набувають статусу моральних, отже, й протисто-

ють конфронтації, відчуженості учасників педагогічного процесу, водночас, сприяють процесу інтеграції, єдності і толерантності у відносинах.

Цінними для педагога є рівень людської небайдужості, любов до дітей, чуйність та розумна вимогливість, стриманість, доброзичливість, принциповість, котрі визначають його можливість виконувати освітню місію та усвідомлювати власний обов'язок. Увага до етичних вартостей, як до регуляторів фахової поведінки, орієнтує на визнання їх пріоритетними в освітній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання моральних цінностей людини вивчає етика. Її складовою частиною є «педагогічна етика» – наука про особливості функціонування моралі в умовах цілісного педагогічного процесу; вчення про різнобічні аспекти моральної діяльності педагога [2]. Ідеться про «педагогічну мораль» – систему нормативних моральних вимог до професійної поведінки педагога, що відображає його ставлення до себе, професії, суспільства, вихованців та інших учасників освітнього процесу [10].

Г. Васянович вважає, що завданнями педагогічної етики в умовах ринкових відносин є проблеми формування гуманістичної спрямованості особистості фахівця; вияв чинників, які сприяють високому рівню його моральності або, навпаки, гальмують процес моральної стійкості; дослідження зв'язків між моральним досвідом дітей та їхніх батьків [1].

Великого значення педагогічній етиці, а саме емоційно-чуттєвій сфері педагога як базової в її формуванні, надає І. Зязюн. Науковець вказує, що з метою розвитку педагогічний талант потребує правильних живлення, гігієни, вправлення та правильної етики. Поживою для майстерності є все, що підносить і ушляхетнює людський дух, людську думку. Такий вплив мають насамперед етичні враження [5].

Мета статі – розкрити значення педагогічної етики у розумінні сутності моральної компетентності педагога.

Виклад основного матеріалу. Елементи моралі педагога з'явилися разом з виникненням педагогічної діяльності, зокрема, з потребою налагоджувати стосунки з вихованцями та іншими учасниками освітнього процесу. Педагогічна професія неможлива без взаємодії, спілкування, гуманного ставлення один до одного, позаяк включає неповторні ситуації, труднощі, протиріччя. Тому потребує специфічної моралі – педагогічної етики. Педагогічна етика – наука про моральну цінність стосунків, вироблених в освітній діяльності [4]. Суб'єктами педагогічної діяльності є педагоги, діти, батьки. У цьому контексті, Н. Султанова вирізняє етико-педагогічні взаємини як загальну систему професійно-педагогічної діяльності, що включає в себе вимоги моралі, а також практичне втілення їх у житті та у професійній діяльності [7].

В освітній справі роль етики дуже велика, оскільки тут сама мораль виконує педагогічні функції. Мораль – вищий принцип гуманізму, критерій людського життя. Совість, добро, справедливність, співчуття, доброчесність, стриманість, щедрість, старанність, лагідність, доброзичливість, смиренність – основні чесноти кожного, а педагога найперше. Він не може реалізовувати освітню діяльність без застосування основних моральних понять. Водночас педагогічна праця досить суб'єктивна, оскільки віддзеркалює особисті (індивідуальні) погляди фахівця, його переконання, риси, взаємини, світогляд, культуру та ін.

Педагогічна мораль є різновидом і вселюдської, і професійної моралі. Вплітання загальнолюдських цінностей – добра і краси, справедливості, рівності і честі – у палітру професійних, й оволодіння ними створює ту основу, на якій має ґрунтуватися зміст педагогічної етики. Такі цінності надають сенсу життю, полегшують вибір правильних рішень, сприяють гармонії. Їхнє прийняття педаго-

гом сприяє інтеріоризації в особистісні якості, котрі згодом проявляються у поведінці та професійній діяльності через дотримання етичних норм і правил поведінки. Вартостями педагогічної професії є духовність, любов, повага, терпіння, свобода, співчуття, справедливість, знання, компетентність, особистісна орієнтація, дитиноцентризм, практичні, політичні, естетичні орієнтації та ін.

У такий спосіб окреслюється етична (гуманістична) спрямованість особистості педагога, його здатність визначати морально-професійні обов'язки та усвідомлювати моральні вимоги суспільства щодо мети виховання та освіти через дотримання моральних зразків поведінки. Морально-педагогічні вимоги охоплюють сферу етичної необхідності та розрізняються за рівнем узагальненості (від найбільш загальних до конкретніших): принципи, норми та правила [10].

Г. Васянович, характеризуючи моральну регуляцію педагогічних взаємин, зараховує до її «інструментарію»: моральні ідеали, моральні норми, моральні принципи, громадську думку, моральний авторитет педагога та ін. [1, с. 13]. Моральні ідеали віддзеркалюють динамічний аспект дійсності, потребу у моральному прогресі, бажане майбутнє. Вони мають регульовальну (імперативну) силу та тісно пов'язані з можливістю досягнення досконалості етичної норми.

Завдяки специфічній диференціації моральних норм на норми-заборони (табу), норми-рамки і норми-зразки здійснюється моральна регуляція взаємин між учасниками освітнього процесу. У такій градації міститься стримуючий і стимулювальний моменти. Норми, правила, приписи, вимоги, заборони програмує поведінку педагога, визначають спрямованість його дій [1]. Наявність гуманної потреби в дотриманні вимог педагогічної етики, організовує волю, почуття фахівця й стає змістом його особистого інтересу до професійної діяльності. Коли етичні вимоги стають внутрішніми бажаннями й інтересами педагога, то мобілізують його думки й енергію, скеровують поведінку згідно цих вимог, сприяючи тим самим формуванню стійких особистісно-професійних моральних якостей. Стають справою довгу, честі, достоїнства, добра.

Зрозуміло, що професійно-педагогічна етика охоплює поняття професійного обов'язку, професійної відповідальності, професійної совісті, котрі тісно перетинаються з іншими (близькими) термінами: гідності, справедливості, такту, самоповаги, авторитету [1; 2]. У кожному з них головним об'єктом педагогічної праці є вихованець – «маленька» Людина, котра вправі сподіватися і сподівається на ставлення до себе не як до об'єкта зовнішнього впливу, а як до суб'єкта, особистості, яка розраховує на повагу, співчуття, розуміння. Для педагога, вільного від стереотипів, ціннісним є не послух дитини, а її моральні якості, самовизначення,

прагнення вдосконалитися, що веде в майбутньому до найповнішої самореалізації в житті.

Відтак у професійних діях фахівця має виявлятися повага до інших (вихованця, колеги, батьків) і прагнення зберегти їхню гідність. Взаємодія в освітньому процесі передбачає душевну налаштованість на співрозмовника, рівновагу, моральну готовність діяти і комунікувати, що виявляється у доброзичливому, уважному ставленні, характеризує тактовність, делікатність, стриманість, ввічливість. Такий педагог вміє встановити духовний контакт з кожним, відчути його, розпізнати настрої й прагнення, що особливо важливо у стосунках зі слабкими, хворими й дратівливими вихованцями, а також із тими, хто щиро помиляється в оцінюванні своїх дійсних можливостей, учинків і слів. Тобто, педагогічна етика ґрунтується на моральності відношення до духовного світу дитини, людинолюбстві, гуманності. Моральними вимірами педагогічних взаємин є любов, толерантність, повага, співчуття, що ґрунтуються на освіченості, вихованості, ступені досконалості, культурі.

Досліджуючи моральність педагога, науковці акцентують увагу на його компетентності, обов'язковості та відповідальності. Йому необхідно знати і виконувати норми і правила професійної етики в усіх видах педагогічної взаємодії, що регулюють відносини між суб'єктами освітнього процесу та мають захищати їхню людську цінність і гідність. У цьому контексті говорять про моральну свідомість особистості педагога – ідеальне віддзеркалення і регулювання моральних відносин у сфері освітньої діяльності, що визначається значущістю почуття любові до дітей, розумінням цінності конкретної особистості. Її структуру розглядають на двох рівнях: раціонально-теоретичному (етичні знання, ідеали, погляди, переконання, норми, принципи, категорії та ін.) і чуттєвому (морально-психологічному) (почуття любові, відповідальності, суспільного переживання, моральні мотиви та ціннісні орієнтації) [1].

Любов – фундамент виховання, що «формує» надійні взаємостосунки. Тому педагог має турбуватися про виявлення в собі цих почуттів, бути терплячим, доброзичливим, небайдужим. Адже він не просто приклад для наслідування, а джерело пробудження серця вихованця. Через любов розкриваються смислові та моральні аспекти досконалого типу взаємодії, вміння співіснувати один з одним, миритися з розбіжностями у поглядах, орієнтаціях, стилі життя. Любячи, стають максимально далекими від корисливості або споживацтва. Любов до дітей є граничним принципом, абсолютним масштабом довіри, взаємності, відкритості, поваги, справедливості, шляхетності. Йдеться про безумовне прийняття вихованця з усіма його перевагами та недоліками, визнання його права бути таким, яким він є, а не тим, кого б педагог хотів бачити на цей момент [3].

Інакше кажучи, головним принципом педагогічної моралі є принцип гуманізму, що означає добре, гуманне ставлення до людей (дітей), передбачає повагу до особистості, її прав і свобод, співчуття, розуміння, співпереживання. Де дотримуються цих положень немає місця байдужості та апатії, позаяк повага виявляється через довіру, справедливість, доброзичливість, увічливість, і не сумісна з насильством, жорстокістю, приниженням. Йдеться про діяльне прагнення допомогти кожному, хто має в тому потребу (розділити радість, сум, успіх, невдачу), а також розуміння його внутрішньої самотності і свободи.

Названі положення пов'язані ще з одним етичним принципом – принципом педагогічного оптимізму, котрий вказує на важливість позитивної установки на особистість вихованця та передбачає світле, сонячне, життєрадісне світосприймання. Педагог допомагає дитині відчувати душевне піднесення, радість творчості і власного розвитку. Тому «визнає», що вихованець може змінитись та розкрити власні можливості для зростання. Педагог не має права зруйнувати щасливого світу дитинства, оскільки успішність дій учня залежить від його оптимістичного (позитивного) ставлення до світу навколо. Лише віра вчителя у краще майбутнє, його схильність бачити успіх вихованця додає впевненості, мотивації, стимулює бажання удосконалюватися.

Педагог відкриває приємність спілкування, радість спільного пізнання, сумісної праці, гри, відпочинку, дає можливість вільно висловлювати свої думки та мати власну позицію. Це означає дотримання принципу індивідуальної відповідальності, утвердження шляхетного, високого, чесного відношення до довкілля, людей, самого себе. Власне педагог сприяє розкриттю внутрішнього світу вихованця, враховуючи його індивідуальні, особистісні відмінності. Він «підтримує» віру в добро, порядність, правдивість, неупередженість.

Заразом, як вірець для наслідування і потвердження етичних цінностей в освітній діяльності, педагог проявляє небайдужість до кожного, увагу, доброзичливість і прихильність, потверджуючи тим самим моральний принцип справедливості. Тобто він має бути однаково приязним до всіх учасників освітнього процесу, незалежно від віку, статі, особливостей характеру, здібностей, раси, національності, віросповідання, соціального стану, політичних поглядів, місця проживання, громадянства та інших ознак, включаючи матеріальне становище. Для нього важливо вміти толерантно ставитись до світогляду, переконань, позицій, думок і почуттів інших, не ображати, не принижувати їх.

Очевидним є принцип законності, що визначає важливість дотримання діючих нормативних документів, що регламентують педагогічну діяльність.

Педагог несе персональну відповідальність перед законом, державою, народом за виховання молоді (виконання освітніх завдань). Тут необхідною є незалежність у дотриманні професійних прав і обов'язків, що передбачає свободу від будь-якого зовнішнього тиску чи втручання в освітньо-професійну діяльність. Педагог не повинен допускати компромісів, якщо такі не співпадають з інтересами мети освіти. Основою його дій та рішень не можуть бути мотиви матеріальної та особистої вигоди, кар'єри, задоволення власних амбіцій, а також інтереси членів сім'ї, родичів та друзів. З іншого боку, законність, громадянськість повинні давати можливість педагогу відчувати себе юридично, соціально, морально й політично дієздатним і захищеним.

Значення у професійно-педагогічній діяльності має також врахування принципу доцільності, що орієнтує на вибір і застосування етичних норм і правил взаємодії у нестандартних ситуаціях. Дотримуючись його у виховному процесі, слід пам'ятати, що зручно та приємно має бути не лише самому педагогу, а й тим людям (дітям і дорослим), з якими доводиться спілкуватись. Міцно переплетений із зазначеним положенням й принцип краси (естетичної привабливості) спілкування. Моральні правила комунікації тісно пов'язані з естетикою, ґрунтуються на її вимогах. Естетичні та етичні оцінки тісно поєднуються, коли йдеться про людину, її характер, учинки (краса – сестра добра, моральності). Але вони можуть і не співпадати. Буває, що увага до людини, може бути обезцінена неестетичною формою вираження, недоцільним стилем взаємин.

Характер стосунків регулює педагог, налагоджуючи тип комунікації. На власний розсуд застосовує види, форми, методи освітньої діяльності, придатні, відповідальні і пристойні з професійного погляду. Допомагають гуманізувати міжособистісні стосунки, роблять їх людяними, природними, невимушеними, доброзичливими терпимість та толерантність. Етичне ставлення як до дорослих, так і до дітей виявляється у привітності, сердечності і т. ін. Морально поводитися, взаємодіяти, на нашу думку, необхідно не для того, щоб оточуючі вважали тебе вихованим, а щоб іншим було легше. Це найважливіший принцип етикету. Сам по собі, без щирості, доброти, делікатності етикет ніщо, а знання вимог педагогічного етикету ще не свідчить про вихованість педагога.

Отже, можемо стверджувати, що основним вихідним положенням педагогічної етики є принцип «твори добро», який передбачає спрямування праці педагога: на розвиток особистості вихованця; на виконання ним освітньої місії з любов'ю та повагою до життя, гідності кожного учасника професійної діяльності; на дотримання принципів загальнолюдської та професійної моралі (гуманізму, оптимізму, індивідуальної відповідальності,

справедливості, законності, доцільності, незалежності, естетичної привабливості та ін.), відданість обов'язкам та ін.

Педагог повинен узгоджувати свою поведінку з правилами етики та освітніми завданнями. Тобто педагогічна етика є змістовою основою моральної компетентності. Вона вивчає особливості, зміст, принципи та функції педагогічної моралі, характер взаємодії педагога та його моральних стосунків в освітньому середовищі, розробляє основи педагогічного етикету, який є сукупністю правил взаємин (педагогічний кодекс), спілкування та поведінки педагога [1]. Тому розглядаємо її як регулятор взаємодії вихователя з дітьми, батьками, колегами (гуманно й рівно ставитись до всіх, поважати особистість, бути добропорядним, чесним, справедливим тощо).

Моральна компетентність педагога репрезентує головні регуляції його дій, що закріплюються у звичках, традиціях, принципах життя, професійних відносинах, діяльності, психічних станах, діях, вчинках і якостях, забезпечує вибір свідомої етичної поведінки згідно професійно-педагогічних норм [9]. Вона має інтегрований характер і поєднує у собі певний комплекс знань, умінь і ставлень, які набуваються впродовж засвоєння змісту педагогічної освіти, а також через практичну діяльність та самоосвіту.

Прикладом етичної компетентності можуть бути такі здатності педагога:

- усвідомлення гуманістичних цінностей та принципів педагогічної етики;
- розуміння морального змісту педагогічної професії, необхідності розвитку культурних потреб та інтересів;
- уміння розуміти почуття та потреби вихованців, розв'язувати конфлікти;
- реалізація у професійній поведінці етично адекватного спілкування з учасниками освітнього процесу [9].

Сьогодні ідеального педагога характеризують чимала кількість якісних показників. Найголовніші з них: розуміння природи дитини; моральність як зразок поведінки для вихованців; доступність виховних методів (методичність) та ін.

Важливим сьогодні, на нашу думку, є моральний аспект технологізації освіти, його безпека, духовна екологічність. Взаємодія педагога і вихованців має відбуватися через особистісно орієнтовані технології, які поділяються на: гуманно-особистісні (любов, повага, допомога, підтримка), співробітництва (демократизм, спільна діяльність взаєморозуміння), вільного виховання (свобода вибору, самостійність), езотеричні (навчання – шлях до істини, педагогічний процес – заохочення пошуку істини) [8, с. 101].

Висновки і пропозиції. Отже, етика педагога постійно збагачується новим змістом, значущістю та визначається моральними цінностями,

що характерні для конкретного суспільства (культури), та особистісними ціннісними орієнтаціями педагога. Власне трансформація індивідуальних і суспільних вартостей окреслює відношення фахівця до світу, самого себе, професії. Відповідність вимогам педагогічної етики – мірило суспільної цінності й авторитету педагога, показник його реального достоїнства, основа для самоповаги й самоствердження.

Моральна компетентність є показником і одночасно результатом професійної та особистісної готовності педагога до роботи, оскільки виконання будь-якого освітнього завдання має моральне підґрунтя та гуманний зміст. Взаємодія учасників освітнього процесу передбачає обов'язкове дотримання норм моралі, усвідомлення моральної відповідальності, що має бути спільним та загальноприйнятним для всієї педагогічної спільноти через виконання етичних вимог, правил і принципів педагогічної етики. Йдеться про реальне втілення «моральних заповідей» у житті та професії. Знання вимог педагогічної моралі мають підкріплюватися внутрішньою високою моральністю, духовністю, гуманністю педагога. Без цього від етикету буде мало користі. Просто знати вимоги педагогічної моралі замало, треба, щоб вони ввійшли у звичку, стали повсякденною потребою, моральним регулятором поведінки та взаємин.

Отож, етична компетентність передбачає наявність позитивних світоглядних настанов і розвиток особистісних та професійно значущих рис характеру. Моральні принципи, норми, на нашу думку, можуть бути критеріальними показниками педагогічної етики, регуляторами педагогічних взаємин. Дотримання їх передбачає наявність у педагога

інтегрованих морально-професійних якостей (любові до дітей, чуйності, витримки, принциповості, поміркованості, розсудливості, справедливості, доброзичливості, щирості, відвертості, довірливості та ін.).

Список використаної літератури:

1. Васянович Г.П. Педагогічна етика: навч.-метод. посіб. Львів: Норма, 2005. 344 с.
2. Малахов В.А. Етика: курс лекцій. навч. посібник. Київ: Либідь, 2002. 384 с.
3. Марченко О.Г. Основи педагогічної майстерності. Харків: Вид. група «Основа», 2009. 112 с.
4. Мовчан В.С. Етика: навч. посіб. Київ: Знання, 2007. 483 с.
5. Педагогічна майстерність: підручник / За ред. І. Зязюна. Київ: Вища школа, 2004. – 422 с.
6. Пелагейченко В. Ключові компоненти компетентності вчителя. URL: <https://osvita.ua/school/method/9170/>
7. Султанова Н.В. Педагогічна мораль як чинник формування етичних переконань і потреб соціального педагога. *Таврійський вісник освіти: науково-методичний журнал*. 2011. № 4 (36). С. 24–30.
8. Формування цінностей особистості: теорія і практика: монографія / За заг. ред. М. Чепіль. Дрогобич: РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. 374 с.
9. Хоружа Л.Л. Етична компетентність учителя як основа реалізації гуманістичної парадигми освіти. *Шлях освіти*. 2003. № 3. С. 27–33.
10. Чернокозов И.И. Профессиональная этика учителя: кн. для учителей. Киев: Рад. шк., 1988. 223 с.

Fedorovych A. Ethics of pedagogical specialist as a substantive basis his moral competence

The interpretation of pedagogical ethics as the basis of moral competence of a pedagogical specialist is focused in the article; the importance of observance of morality by the educator at the personal and professional levels are emphasized; the importance of harmonizing the teacher's behavior with the rules of ethics and educational tasks is clarified; the principles of pedagogical ethics that govern the educational activities of the specialist are revealed.

The main starting position of pedagogical morality is the principle of «create good», which provides for the direction of the pedagogical work: to the development of the pupil's personality; to fulfill his professional mission with love and respect for the life and dignity of each participant in the educational process; to adhere to the principles of universal and pedagogical morality (humanism, optimism, individual responsibility, justice, legality, expediency, independence, aesthetic appeal, etc.), commitment to duty, etc.

It is emphasized that moral competence is an indicator and at the same time the result of professional and personal readiness of the teacher to work, because the implementation of any educational task has an ethical basis and humane content. It is manifested through the ability to regulate their own actions, which are enshrined in habits, traditions, principles of life, professional relationships, activities, mental states, deeds. The components of ethical competence are the following abilities of the specialist: awareness of humanistic values and principles of pedagogical ethics; understanding the moral content of the pedagogical profession; ability to understand the feelings and needs of others; implementation of ethically adequate communication with participants in the educational process. The interaction of the participants of the educational process presupposes the obligatory observance of moral norms, awareness of moral responsibility, which should be common and generally accepted for the whole pedagogical community through the observance of ethical requirements, rules and principles.

It is proved that pedagogical ethics is the semantic basis of moral competence of pedagogical specialist, which explains the features, content, principles and functions of pedagogical morality, the kind of ethical interaction in the educational environment. Pedagogical etiquette is a regulator of relations with children, parents, colleagues.

Key words: moral orientation of personality, principles of morality, ethics of pedagogical specialist, moral competence of educator, components of pedagogical morality.